

De Elsbroekerpolder, een paradijsje voor weidevogels

Verslag broedvogelinventarisatie 1998

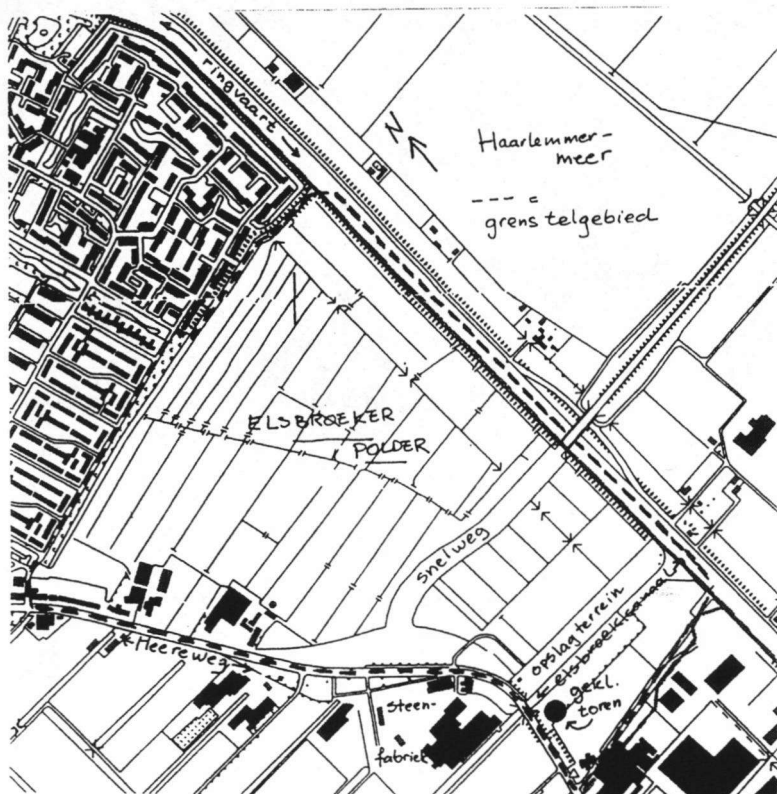
Wil Tamis

Intro

In 1997 is een inventarisatie gehouden van broedende weidevogels in de Vosse- en Weerlanerpolder en de Oosteinderpolder, tussen Hillegom en Bennebroek (zie Duinrel 3(4), 1997). De aanleiding voor deze inventarisatie was de bedreigende planvorming voor dit gebied. Er werd geconcludeerd dat deze polders nog veel weidevogels herbergden, met name Slobeenden, Krakeenden, Tureluurs en Grutto's. In 1998 is de Elsbroekerpolder, tussen Hillegom en Lisse op broedende weidevogels geïnventariseerd. Deze polder blijkt een bijzonder hoge weidevogelstand te hebben! Echter ook deze polder staat onder druk. Na de doorsnijding met de snelweg, dreigt nu het kleinere zuidelijke deel te worden omgevormd tot een bedrijventerrein. In dit verslag worden de resultaten gemeld van de broedende weidevogels in de Elsbroekerpolder in 1998. Ook worden de broedvogels in de rand rond de polder en tijdens het voorjaar doortrekkende vogels behandeld.

Werkwijze

De Elsbroekerpolder wordt begrensd door de Haarlemmerringvaart in het oosten, Hillegom in het noorden, de Heerweg in het westen en de Elsbroekkanaal in het zuiden. De polder is ca. 57 ha groot, waarvan ca. 90% grasland (ca. 50 ha). De snelweg doorsnijdt de polder in een klein zuidelijk deel en een groot noordelijk deel. De graslanden direct ten zuiden van het Elsbroekkanaal zijn ook geteld. Op de kaart zijn de verschillende terreindelen aangegeven. Het grootste deel van de graslanden zijn in eigendom van dhr. Zeestraten, die een gemengd bollen-veehoudersbedrijf (ca. 110 koeien) heeft. De broedvogels zijn geïnventariseerd met een karteringsmethode, zoals beschreven in de Hustings e.a. (Hustings, M.F.A. e.a., 1989, Vogelinventarisatie; achtergronden, richtlijnen en verslaglegging, PUDOC/Ned. Ver. Bescherming Vogels, Wageningen/Zeist). Er zijn vijf veldbezoeken geweest en wel twee in april, twee in mei en een begin juni. Alle veldbezoeken zijn samen uitgevoerd met Pieter Rewijk.

Figuur 1. Kaart van het inventarisatiegebied.

Resultaten

In de Elsbroekerpolder broeden bijzonder veel weidevogels. Met name de grote aantallen Grutto's en Tureluurs zijn zeer opvallend. De dichtheid aan weidevogels is zo groot dat het bepalen van de precieze territoriumgrenzen (territorium= broedgebied) vaak niet goed mogelijk was. Dhr. Zeestraten telde, samen met Louis van Trigt uit Hillegom, in begin april op een van de centrale percelen maar liefst 14 nesten met eieren van Grutto's. Hier is dus sprake van een "kolonie" Grutto's, hetgeen alleen optreedt bij hele hoge dichtheden.

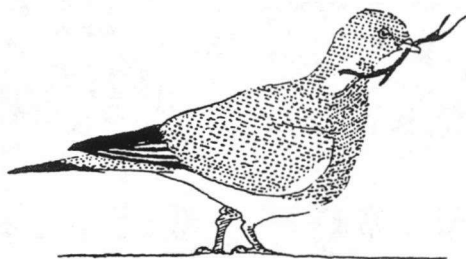
Tabel 1. Weidevogels (broedparen) in de Elsbroekerpolder in 1998.

Soort	Aantal broedparen	Bijzonderheden
Knobbelzwaan	1	Nest in centraal bosje
tamme gans	enkele	
Wilde Eend	29	Minimaal
Wintertaling	1-2	
Krakeend	3	1 gemengd met Wilde Eend (man)
Slobeend	7	
Kuifeend	4	Nabij Ringvaart
Patrijs	3	
Waterhoen	4	Nabij snelweg
Meerkoet	11-12	Verspreid
Scholekster	19	
Kievit	23	Verspreid
Tureluur	9-10	
Grutto	24	Geconcentreerd in centrum en langs Ringvaart
Gele Kwikstaart	1	

Andere belangrijke of opvallende weidevogels waren Wintertaling, Slobeend, Kuifeend en Kievit. Bijzonder zijn de broedgevallen van de Patrijs en Gele Kwikstaart, soorten die heden ten dage nauwelijks meer in graslanden (maar nog wel op akkers) broeden. Het grootste deel van de weidevogels broeden in het centrum van het gebied tegen de Ringvaart aan. Langs de Heereweg en langs Hillegom was een brede strook waarin vrijwel geen weidevogels voorkwamen, zie figuur 2. Verreweg het grootste aantal weidevogels broedden in het deel ten noorden van de snelweg. Maar ook in het restant van de polder ten zuiden van de snelweg komen wel degelijk weidevogels voor (Grutto (1), Tureluur (2), Krakeend, Kievit (2), etc.). In de graslanden direct ten zuiden van het Elsbroekkanaal kwamen geen weidevogels voor. In de rand rond de *Elsbroekerpolder* broedt een keur aan zangvogels (tabel 2), waaronder de Zwarte Roodstaart, Spotvogel en Grauwe Vliegenvanger bij de gebouwen en bosjes. Op de ruige terreintjes in het zuiden van het gebied vinden we Bosrietzanger, Grasmus en Fitis. Niet alleen voor broedvogels, maar ook voor doortrekkende of pleisterende weidevogels en eenden is de polder Elsbroek van belang (tabel 3).

Tabel 2. Broedvogels in de directe omgeving van de Elsbroekerpolder in 1998 (boerderijen, boomsingels, gebouwen, Ringvaart en ruige terreintjes aan de rand van het gebied).

Soort	Aantal broedparen	Bijzonderheden
Fuut	3	Ringvaart
Fazant	2	Singel opslagterrein
Meerkoet	5	Ringvaart
Houtduif	5	Singel opslagterrein en Hillegom
Boerenzwaluw	5-10	Boerderij
Witte Kwikstaart	2	Boerderij en opslagterrein
Winterkoning	3	Boerderij en opslagterrein
Heggemus	2	
Bosrietzanger	2	Ruige terreintjes
Spotvogel	2	Singel Hillegom en boerderij
Grasmus	2	Opslagterrein en ruige terreintjes
Fitis	1	Opslagterrein
Tjiftjaf	2	Singel opslagterrein en Hillegom
Grauwe Vliegenvanger	1	Boerderij
Zwarte Roodstaart	1	Steenfabriek
Merel	3	
Pimpelmees	3	
Koolmees	1	
Vink	1	Singel Hillegom
Putter	2	Singel Hillegom en boerderij
Huisemus	enkele	
Spreeuw	enkele	
Kauw	enkele	

De Houtduif is een typische broedvogel van boomsingels in poldergebied. Guido van Leeuwen.

Figuur 2. Stippenkaart voor de territoria van de Grutto (gevulde rondjes), Tureluur (open rondjes) en Slobeend (driehoek).

Tabel 3. Doortrekkende of pleisterende vogelsoorten in de Elsbroekerpolder in 1998 (chronologische volgorde). Een aantal algemene soorten (Blauwe Reiger, Kauw, Spreeuw, meeuwen e.d.) zijn niet opgenomen.

Soort	Maand	Aantal
Lepelaar	maart	1 ex. pleisterend
Wintertaling	maart	20 exx. pleisterend
Krakeend	maart	15 exx. pleisterend
Grutto	maart	60 exx. pleisterend
Bergeend	april	1 paar pleisterend
Graspieper	april	enkele overvliegend
Torenavalk	april	1 ex. jagend langs snelweg
Watersnip	april	ca. 10 exx pleisterend
Regenwulp	april	enkele overvliegend
Houtduif	maart-mei	vele 10-tallen foeragerend
Groenpootruiter	april-mei	1 ex. pleisterend
Aalscholver	april-juni	div. exx. overvliegend
Nijlgans	april-juni	5-20 exx.
Oeverloper	mei	enkele pleisterend
Visdief	mei	enkele overvliegend
Gele Kwikstaart	mei	tientallen overvliegend
Zwarte Ruiter	juni	1 keer overvliegend

Vergelijking met oude gegevens en met provinciale en landelijke normen

Oude gegevens zijn bekend van de periode 1972-77 uit het project Randstad en Broedvogels. Deze gegevens betreffen zowel de *Elsbroekerpolder* als de Vosse- en Weerlanerpolder. Daarnaast heeft de provincie in 1986 in de *Elsbroekerpolder* zelf een inventarisatie uitgevoerd. De oppervlakte grasland in de *Elsbroekerpolder* beslaat ongeveer 1/3 van het telgebied in de periode 1972-77, dus voor de vergelijking nemen we gemakshalve aan dat in de *Elsbroekerpolder* 1/3 van de toen getelde vogels aanwezig was. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met de aantallen geteld voor 1998, met uitzondering van de eenden; destijds zijn veel minder Kuifeenden en Slobeenden geteld. De aantallen van 1986 liggen ook in dezelfde orde van grootte van 1998, maar in 1986 werden twee keer zo veel Kieviten geteld en, net als in de telling van 1972-77, veel minder Kuifeenden en Slobeenden. In vergelijking met de telling in 1997 van de Vosse- en Weerlanerpolder (vergelijking op basis van aantal hectare grasland, ca. 45 ha in beide polders) heeft de Vosse- en Weerlanerpolder hogere dichtheden Wilde eenden en Kuifeenden en heeft de *Elsbroekerpolder* een bijna 3 x zo hoge dichtheid aan Grutto's en iets meer Tureluurs. De dichtheden aan

overige weidevogels zijn ongeveer gelijk. De aantallen weidevogels zijn zo hoog dat de polder Elsbroek volgens landelijke Zuid Hollandse criteria tot de allerbeste weidevogelgebieden behoort.

Afsluiting

Het was een bijzonder genoegen om in dit gebied weidevogels te mogen tellen. Je vergeet gewoon weer even dat je in de zeer drukke Randstad woont. Hoe komt het nu dat dit kleine gebiedje zo favoriet is bij vogels? Daarvoor zijn drie belangrijke redenen te noemen. Op de eerste plaats is het weidevogelvriendelijke beheer door dhr. Zeestraten opvallend. Een pluim voor deze man (café of geen café)! Zo worden bepaalde percelen speciaal met ruige mest behandeld, zodat je mooie pollerige weilanden krijgt, waar weidevogels graag in nestelen. Het grasland wordt verder niet zo intensief beheerd, wat betreft bemesting, maaien en beweiden. Er staan dan ook veel Madeliefjes in en andere meer bijzondere planten zoals Zwarte Zegge die pas kunnen gedijen bij een minder intensief beheer. Een tweede belangrijke reden is de geïsoleerde ligging van het gebied, met name door de brede vaarten in het oosten, noorden en zuiden. Een derde reden is de plaatselijk relatief hoge waterstanden, waardoor een aantal weilanden drassig zijn. Dit is voor weidevogels en eenden erg belangrijk. Het levert de juiste omstandigheden voor rust, voedsel zoeken en nesten. Een bezit in de Bollenstreek om zeer zuinig mee om te gaan! Het beheer van het gebied is in goede handen van dhr. Zeestraten. Er moet zorgvuldig worden gewaakt dat de isolatie van het gebied goed in stand blijft, zodat verstoring door met name honden en katten vanuit Hillegom tot een minimum beperkt wordt. Ook moet er voor gezorgd worden dat de openheid van het gebied in stand blijft. Dat betekent dat aanwezigheid van (nieuwe) bosjes en bomen zoveel mogelijk beperkt of teruggedrongen moet worden.

Helaas is bij het afronden van dit verhaal het zuidelijk deel van de Elsbroekerpolder al onder het bouwzand verdwenen en grijnst de MacDonalds je op de hoek van het terrein tegemoet. Te vrezen valt voor de weidevogels in het grotere noordelijke deel van deze polder. Er is niet alleen sprake van afname van oppervlakte, maar ook toename door verstoring door geluid, licht en ongewenste dieren (katten, honden) die vanuit het droge industrieterrein nu gemakkelijk het noordelijke deel kunnen afschuimen.